

VII.7037.43.2019.AT

**Pani
Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej**

Szanowna Pani Minister

Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się do Pani Minister w związku z wątpliwościami jakie rodzą rozwiązania zawarte w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 626) oraz rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz. U. z 2019 r. poz. 625).

Zmienione rozporządzenia wprowadzają możliwość powołania do zespołu nadzorującego przebieg egzaminów – gimnazjalnego, ósmoklasisty i maturalnego – nauczycieli spoza szkoły, w której egzamin jest przeprowadzany, oraz – jak podano w komunikacie Ministerstwa Edukacji Narodowej – jakichkolwiek osób posiadających kwalifikacje pedagogiczne¹. W uzasadnieniu projektów rozporządzeń wskazano na większą elastyczność działania dyrektora szkoły w czasie powoływania zespołów egzaminacyjnych i zespołów nadzorujących. Według prawodawcy nie ma możliwości podjęcia alternatywnych środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu. W ocenie skutków regulacji nie odpowiedziano jednak na pytanie, jaki problem jest rozwiązywany, a sam cel regulacji określony w sposób niejasny. Nie podano także przykładów przyczyn

¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja/zespoły-egzaminacyjne-moga-byc-poszerzone>

braku możliwości powołania nauczyciela zatrudnionego w szkole. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przygotowane pośpiesznie zmiany rozporządzeń, w reakcji na zapowiadany strajk nauczycieli i innych pracowników oświaty, mogą naruszać prawa obywatelskie.

Obecnie wprowadzone rozwiązanie przewiduje m.in., że w przypadku braku możliwości powołania w skład zespołu nadzorującego nauczyciela zatrudnionego w szkole, w której jest przeprowadzany egzamin ósmoklasisty, gimnazjalny lub maturalny, w skład zespołu nadzorującego mogą wchodzić inni nauczyciele, w tym osoby posiadające kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela niezatrudnione w szkole lub placówce. Dla takich nauczycieli przewodniczący zespołu egzaminacyjnego przeprowadza szkolenie w zakresie organizacji egzaminu ósmoklasisty, gimnazjalnego lub maturalnego². Ponadto zwiększono liczbę uczniów przypadających na jednego członka zespołu nadzorującego.

Zastrzeżenia budzi szczególnie kwestia zawartego w rozporządzeniu określenia: „inni nauczyciele” (§ 17 ust. 3a). Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967 ze zm.) definiuje nauczycieli jako „nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1” (publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, placówkach doskonalenia nauczycieli, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz publicznych kolegiach pracowników służb społecznych). Dlatego też **należy przyjąć, że z ustawy wynika, iż pomimo posiadania odpowiednich kwalifikacji nauczycielskich, przygotowania pedagogicznego oraz doświadczenia zawodowego, nie wszystkie osoby wykonujące pracę polegającą na uczeniu mogą być uznane za nauczycieli. Decydujące jest istnienie stosunku pracy w danym miejscu.** Nauczycielami w świetle art. 3 pkt 1 Karty Nauczyciela nie są np. osoby o kwalifikacjach nauczycielskich zatrudnione na podstawie umowy cywilnoprawnej albo emerytowani pedagodzy.

² § 1 pkt 1 i pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 626) oraz § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz. U. z 2019 r. poz. 625).

W tym zakresie przedmiotowe rozporządzenie narusza przepisy ustawy – Karta Nauczyciela.

Już wcześniej zgłaszano wątpliwości związane z możliwością powoływania do zespołów nadzorujących osób niepozostających w stosunku pracy z daną szkołą lub placówką. Argumenty przeciwko takim praktykom przedstawił Związek Nauczycielstwa Polskiego we wniosku skierowanym do Głównego Inspektora Pracy z dnia 13 marca 2019 r. (ZPE/022/15/KL/19). Obecnie nauczyciel zatrudniony w innej szkole lub w placówce zostaje powołany w skład zespołu nadzorującego w porozumieniu z dyrektorem szkoły lub placówki, w której jest zatrudniony³. Wnioskodawcy wskazują, że powołania do zespołu nadzorującego w innej szkole dokonuje podmiot, który nie jest dla nauczyciela pracodawcą, zatem takie działanie nie może mieć ani charakteru czynności z zakresu prawa pracy, ani nie podlega podległości służbowej, ani też nie stanowi polecenia służbowego w znaczeniu, w jakim występuje w prawie pracy. Ponieważ pracodawcą nauczyciela jest wyłącznie szkoła lub placówka, w której jest zatrudniony, należałoby przyjąć, że obowiązek pracy w zespole nadzorującym dotyczy wyłącznie tej szkoły lub placówki. Dyrektor szkoły nie ma prawa delegować nauczyciela do pracy na rzecz innej szkoły, z którą nauczyciela nie wiąże stosunek pracy. W obecnym stanie prawnym dyrektorzy szkół nie mają także możliwości zatrudnienia osoby wyłącznie do pracy w zespole nadzorującym, ponieważ taka praca jest rozliczana w ramach czasu pracy nauczyciela już zatrudnionego. Nie mają także zastosowania przepisy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, ponieważ niezależnie od posiadanych kwalifikacji nie mogą oni być nauczycielami w rozumieniu art. 3 pkt 1 Karty Nauczyciela. Zdaniem Związku Nauczycielstwa Polskiego zmiany zaproponowane w projektach wskazanych wyżej rozporządzeń naruszają przepisy ustawowe.

W rozporządzeniach nie doprecyzowano procedury powołania innych nauczycieli do zespołów nadzorujących. W ocenie skutków regulacji dotyczącej rozporządzeń stwierdzono, że ich wejście w życie nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla sektora finansów publicznych, w tym dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu

³ § 17 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 2223 ze zm.), § 16 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2017 r. poz. 1512 ze zm.).

terytorialnego. Nieznany jest jednak sposób wynagradzania członków zespołów nadzorujących ani forma ich zatrudnienia, co stawia dyrektorów szkół w bardzo trudnym położeniu. Duży niepokój budzi także kwestia braku spełnienia wymagań, którym podlegają nauczyciele przy podejmowaniu pracy w szkole, np. przedstawienia zaświadczenia o niekaralności i odbycia badań lekarskich. Kwalifikacje wymagane od nauczycieli to posiadanie wyższego wykształcenia z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończenie zakładu kształcenia nauczycieli, przestrzeganie podstawowych zasad moralnych oraz spełnianie warunków zdrowotnych niezbędnych do wykonywania zawodu⁴. **Podnoszone są obawy, że zaangażowanie do zespołów nadzorujących osób niespełniających tych warunków może stanowić w przyszłości podstawę unieważnienia egzaminów przeprowadzonych z udziałem takich osób.**

Rzecznik pragnie także zwrócić uwagę na problemy wynikające z faktu, że nowelizacje rozporządzeń weszły w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia z uwagi na wskazaną w uzasadnieniu możliwą potrzebę skorzystania z nich jeszcze w roku szkolnym 2018/2019. Tymczasem **informacja o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, gimnazjalnego i maturalnego powinna być ogłaszana przez Centralną Komisję Egzaminacyjną nie później niż do dnia 10 września roku szkolnego, w którym są przeprowadzane egzaminy⁵.**

Zmiana rozporządzeń na tak krótki czas przed rozpoczęciem egzaminów rodzi bardzo duże trudności dla przewodniczących zespołów egzaminacyjnych (dyrektorów szkół), którzy są odpowiedzialni za organizację i przebieg egzaminów w danej szkole⁶. Mają oni obowiązek wyznaczyć przewodniczących zespołów nadzorujących oraz przeprowadzić szkolenie w zakresie organizacji tych egzaminów zgodnie z obowiązującymi terminami. Np. nie później niż na 2 miesiące przed terminem egzaminu gimnazjalnego, dyrektor szkoły powołuje członków zespołu egzaminacyjnego oraz może powołać zastępcę przewodniczącego tego zespołu spośród członków zespołu. Nie później niż na miesiąc przed terminem egzaminu gimnazjalnego powołuje zespoły nadzorujące jego przebieg

⁴ Art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967 ze zm.).

⁵ § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego, § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty.

⁶ art. 44z ust. 1-6 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457 ze zm.).

w poszczególnych salach egzaminacyjnych oraz wyznacza przewodniczących tych zespołów⁷.

Dlatego też uzasadnione jest twierdzenie, że wejście w życie zmian w przepisach rozporządzeń z dniem następującym po dniu ogłoszenia, na krótko przed rozpoczęciem egzaminów sprawia, że przewodniczący zespołów egzaminacyjnych nie będą mogli w pełni i w spokoju realizować swoich obowiązków. Taki tryb wprowadzania regulacji prawnych jest sprzeczny z zasadą poprawnej legislacji, może podważać zaufanie obywateli do państwa oraz wprowadzać atmosferę niepokoju i chaosu w szkołach, które znajdują się obecnie w bardzo trudnej sytuacji ze względu na konieczność przeprowadzenia egzaminów dla podwójnej liczby uczniów ubiegających się o przyjęcie do szkół średnich.

Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie podkreślić, że szczególnie w tak wrażliwej i ważnej kwestii, jaką jest przeprowadzanie egzaminów szkolnych dla młodzieży, należy dbać o zgodności z prawem, przewidywalność reguł i zapewnienie spokoju pracy kadry szkolnej.

Rzecznik przekazuje powyższe uwagi Pani Minister, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179), z prośbą o zajęcie w tej sprawie stanowiska.

Z poważaniem

Do wiadomości:

- 1. Pan Mateusz Morawiecki**
Prezes Rady Ministrów
- 2. Pani Jolanta Rusiniak**

⁷ § 15 ust. 1. i § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego .

Prezes Rządowego Centrum Legislacji